

Šimtamečių susitikimas istorinio laiko perspektyvoje: Kauno meno mokykla ir M. K. Čiurlionio galerija

Vaida Sirvydaitė

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus

K. Donelaičio g. 64, LT-44248 Kaunas

vaidsirvydaite@ciurlionis.lt

Straipsnyje glaustai pristatoma dviejų meną reprezentuojančių institucijų – Kauno meno mokyklos ir M. K. Čiurlionio galerijos – sąveika tarpukario laikotarpiu. 2022 m. sukako 100 metų nuo Kauno meno mokyklos įkūrimo. 1920 m. dailininkas Justinas Vienožinskis įsteigė Aukštuosius piešimo kursus, kurie jo iniciatyva 1922 m. buvo perorganizuoti į Kauno meno mokyklą¹. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus 100-metį minėjo 2021 metais. Muziejaus ištakos siekia 1921 m. gruodžio 14 d., kai Lietuvos steigiamojo seimo pirmininkas Aleksandras Stulginskis, ėjęs ir Respublikos Prezidento pareigas, paskelbė „M. K. Čiurlionies vardo galerijos įstatymą“². Laikinoji galerija įsikūrė 1924 m. meno mokyklos kaimynystėje. Abiejų institucijų pastatų autorius – architektas Vladimiras Dubneckis. Jis taip pat suprojektavo naujuosius Vytauto Didžiojo muziejaus rūmus, į kuriuos 1936 m. buvo perkelta Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūrybinis palikimas, senosios dailės kūriniai ir liaudies meno rinkiniai. Per 100 metų muziejus išsiplėtė: jį sudaro penki padaliniai ir trylika skyrių. Vienne jį – Fototekos, dokumentacijos ir leidinių skyriuje – saugoma dokumentinė, ikonografinė medžiaga: fotografijos, spaudiniai, rankraščiai, žemėlapiai ir žemių planai, brėžiniai, dailininkų ir organizacijų archyvai, leidiniai. Gausi archyvinė medžiaga iliustruoja Kauno meno mokyklos ir M. K. Čiurlionio galerijos tarpusavio ryšį, jų istoriją, atskleidžia sąsajas su įvairiomis abiejų institucijų veikloje dalyvavusiomis asmenybėmis. Fotografijos pasižymi temų įvairove: meno mokyklos ir galerijos architektūra,

1 „Iš Justino Vienožinskio memorialinio muziejaus fondų“, <https://www.vda.lt/lt/biblioteka/naujienuos/is-justino-vienozinskio-memorialinio-muziejaus-fondu>.

2 „Muziejaus istorija“, <https://ciurlionis.lt/istorija/>.

interjeras, kolegialūs mokinių ir dėstytojų santykiai, bendradarbiavimas su galerijos darbuotojais, mokyklos kasdienybė – mokymosi procesas, mokinių darbų peržiūros, mokyklos bendruomenės laisvalaikis ir visuomeninė veikla.

Reikšminiai žodžiai: Kauno meno mokykla, M. K. Čiurlionio galerija, Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, archyvas, ikonografinė medžiaga, fotografijos.

1. Kauno meno mokykla, nežinomo autoriaus nuotrauka, XX a. 3 deš., Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus (toliau – ČDM), Gnf 1964

Kaunas School of Art, photographer unknown, 1920s

2. M. K. Čiurlionio galerija M. K. Čiurlionio jubiliejinės parodos, skirtos menininko 50-osioms gimimo metinėms, atidarymo dieną, nežinomo autoriaus nuotrauka, 1925, ČDM, Gnf 1474

M. K. Čiurlionis Gallery on the day of inaugurating the anniversary exhibition of M. K. Čiurlionis dedicated to the 50th anniversary of his birth, photographer unknown, 1925

Renkant pavadinimą straipsniui, literatūriškai pažvelgta į du Lietuvos meno ir kultūros pasauliui svarbius įvykius. Abiejų šimtmečio sulaukusių institucijų – Kauno meno mokyklos [1 il.] ir M. K. Čiurlionio galerijos [2 il.] – istorija glaudžiai susijusi ir persipynusi nuo pat jų įsteigimo pradžios. Tokios iškilios asmenybės kaip Justinas Vienožinskis [3 il.], Paulius Galaunė, Vladimiras Dubeneckis ir kiti darbavosi vienas kitą papildančiais tikslais – sukurti meno mokyklą, kurioje būtų rengiami piešimo mokytojai gimnazijoms ir ugdomi profesionalūs įvairių dailės sričių specialistai, taip pat įkurti galeriją, kurioje būtų ne tik saugomos, eksponuojamos Lietuvos profesionaliojo (išskirtinis dėmesys teiktas M. K. Čiurlionio kūrybai) ir liaudies meno vertybės, bet ir pristatomi visuomenei naujausi dailininkų kūriniai, sudarytos sąlygos meno mokyklos mokiniams susipažinti su dailės istorija ir aktualijomis.

3. Aukštųjų piešimo kursų ir būsimieji Kauno meno mokyklos mokiniai su dėstytoju, nuo 1922 m. Kauno meno mokyklos direktoriumi Justinu Vienožinskiu (sėdi antras iš kairės), nežinomo autoriaus nuotrauka, apie 1922, ČDM, Ta 7287

Attendees of the Higher Drawing Courses and the future students of the Kaunas School of Art with the teacher and, from 1922, head of the Kaunas School of Art, Justinas Vienožinskis (sitting, second from the left), photographer unknown, ca. 1922

Tyrimo tikslas – aptarti greta ir panašiu laiku įsikūrusių laikinosios Čiurlionio galerijos ir Kauno meno mokyklos bendrus bruožus ir tarpusavio sąveiką.

Pasirinktas laikotarpis – nuo M. K. Čiurlionio galerijos ir Kauno meno mokyklos įsteigimo 1921-aisiais ir 1922-aisiais iki 1940 metų. Nors abi institucijos skirtingais statusais veikė vokiečių okupacijos metais ir sovietmečiu, savo pirminę veiklą tebetęsia šiandien, aptariamą laikotarpį teko susiaurinti dėl ikonografinės medžiagos gausos būtent iš tarpukario laikotarpio. Straipsnyje atsisakyta Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje (toliau – ČDM) saugomų Kauno meno mokyklos dėstytojų ir absolventų darbų apžvalgos.

Tyrimo uždaviniai – pristatyti aptariamų meno institucijų istoriją iliustruojančią archyvinę medžiagą, kuri saugoma ČDM Fototekos,

dokumentacijos ir leidinių skyriuje. Straipsnį vertingai papildė eksponatai iš kitų muziejaus padalinių: Adelės ir Pauliaus Galaunių, Juozo Zikaro namų-muziejų, Antano Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejaus. Ikonografinės medžiagos pristatoma tema taip pat galima tikėtis rasti Liudo Truikio ir Marijonos Rakauskaitės namuose-muziejuje, Liaudies meno skyriuje.

Tyrimo metu įvardijami probleminiai klausimai, susiję su duomenų stoka apie ikonografinėje medžiagoje – fotografijose – užfiksuotus asmenis, įvykius. Literatūroje apie aptariamas meno institucijas pasigendama daugiau ir įvairesnių istorinius faktus iliustruojančių vaizdų, meno ir kultūros lauke veikusių pavienių ir grupinių asmenų portretų.

Ruošiant straipsnį, gilintasi į menotyrininkų Apolonijos Valiuškevičiūtės, Raimondos Kogelytės-Simanavičienės, Giedrės Jankevičiūtės, Linos Preišegalavičienės, Algės Jankevičienės, Dalios Ramonienės, Pauliaus Galaunės, Dainos Kamarauskienės parengtus ir sudarytus leidinius³. Šių leidinių svarba neabejotina tiriant ne tik Kauno meno mokyklos istoriją, bet ir apžvelgiant Lietuvos meno pasaulį, pristatant dailininkų asmenybes, pradėjusias skleistis pirmosios Lietuvos Respublikos priešaušriu ir tarpukario laikotarpiu. Taip pat remtasi šaltiniais, saugomais ČDM, Lietuvos literatūros ir meno archyve.

Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus nuostatų III skyriaus „Muziejaus rinkiniai“ 14 punkte apibrėžtos:

pagrindinės Muziejaus rinkinių komplektavimo kryptys: Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūrybinis ir memorialinis palikimas, Lietuvos ir užsienio šalių vaizduojamoji ir taikomoji dailė, Kauno meno mokyklos dailė, lietuvių

- 3 Apolonia Valiuškevičiūtė, *Kauno meno mokykla (1922–1940)* (Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997); *Modernios Lietuvos dailės ištakos: Kauno meno mokykla*, sudarė Raimonda Kogelytė-Simanaitienė (Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2008); Giedrė Jankevičiūtė, *Dailė ir valstybė: dailės gyvenimas Lietuvos Respublikoje 1918–1940* (Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 2003); Lina Preišegalavičienė, *Tautinės modernybės architektas: Vladimiro Dubeneckio gyvenimas ir kūryba. 1888–1932* (Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 2018); *Kauno architektūra*, sudarė ir redagavo Algė Jankevičienė (Vilnius: Mokslas, 1991); Dalia Ramonienė, *Kauno meno mokyklos mokinių sąvadas* (Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2006); Paulius Galaunė, *Likimo duota. Muziejininko novelės* (Kaunas: Varpas, 1998); *Istorijos štrichai. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus 2021–2011*, sudarė Daina Kamarauskienė (Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 2011).

4. Petras Kalpokas, Elena Sklėrienė, Barbora Didžiokienė, Jurgis Didžiokas ant medinio arkliuko, Olga Dubeneckienė-Kalpokienė, Kajetonas Sklėrius prie karuselės, nežinomo autoriaus nuotrauka, Kaunas, XX a. 3 deš. pab., ČDM, Ta 11822

Petras Kalpokas, Elena Sklėrienė, Barbora Didžiokienė, Jurgis Didžiokas on a toy horse, Olga Dubeneckienė-Kalpokienė, and Kajetonas Sklėrius at a carousel, photographer unknown, Kaunas, late 1920s

liaudies menas, Lietuvos ir užsienio šalių numizmatika ir bonistika, Lietuvos menininkų memorialiniai ir jų kolekciniai rinkiniai, tarpukario istoriniai dokumentai, nuotraukos, daiktai, susiję su Istorine prezidentūra.⁴

Fototekos, dokumentacijos ir leidinių skyriuje rinkiniai kaupiami tikslingai, laikantis minėtų nuostatų. Didesnė dalis dailininkų, kurių archyvai pateko į muziejų, tiesiogiai susiję su Kauno meno mokykla. Vieni jų buvo šios mokyklos mokytojai, kiti – mokiniai: tai dailininkai Adomas Varnas, Paulius Galaunė, Vincas Grybas, Jonas Šileika, Jonas Buračas, Vladas Didžiokas, Adelaida Bronislava Abaravičiūtė, Adolfina Navickaitė-Gaučienė, Adolfas Valeška, Viktoras Petravičius, Viktoras Vizgirda, Leonardas Kazokas, Adolfas Vaičaitis ir kiti. Asmenybių tarpusavio ryšiai mokslo institucijoje ir už jos ribų ilgainiui peraugo į kolegiškus santykius, todėl, be minėtų

4 „Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus nuostatai“: 3, <https://ciurlionis.lt/uploads/media/Muziejaus-nuostatai-2020-metai.pdf>.

5. Fotografas Antanas Ingelevičius, Olga Dubeneckienė-Kalpokiėnė, Jonas Mackevičius, Jonas Janulis, Teklė Mackevičienė, Barbora Didžiokienė, Jonas Leonas; nykštukais apsirengę Jonas Mackevičius jaun., Stasys Kuskevičius, Jurgis Didžiokas, Antano Ingelevičiaus nuotrauka, Dovainonys, XX a. 4 deš. pr., ČDM, M 1-50-179

Photographer Antanas Ingelevičius, Olga Dubeneckienė-Kalpokiėnė, Jonas Mackevičius, Jonas Janulis, Teklė Mackevičienė, Barbora Didžiokienė, Jonas Leonas; Jonas Mackevičius Jr., Stasys Kuskevičius, Jurgis Didžiokas dressed as gnomes, photo by Antanas Ingelevičius, Dovainonys, early 1930s

asmenų, fotografijose regime bendramokslis, bendradarbius, mokytojų ir mokinių bendrystės pavyzdžius. Vienų dailininkų archyvuose galima rasti fotografijų, dokumentų apie kitus dailininkus. Pavyzdžiui, Barboros ir Vlado Didžiokų šeima bičiuliavosi su architektu Vladimiru Dubeneckiu ir Olga Dubeneckiene-Kalpokiene, Petru Kalpoku, Kajetonu Sklėriumi [4 il.], Jonu ir Tekle Mackevičiais, Jonu Januliu [5 il.]. Vladą Didžioką siejo draugystė su mokiniu, o vėliau ir kolega Teatro dekoravimo dirbtuvėse Šolomu Zelmanavičiumi. Keliose fotografijose neformalioje aplinkoje kartu su dėstytoju ir jo šeima įsiamžinęs mokinyš Česlovas Janušas [6 il.]. Turtingas

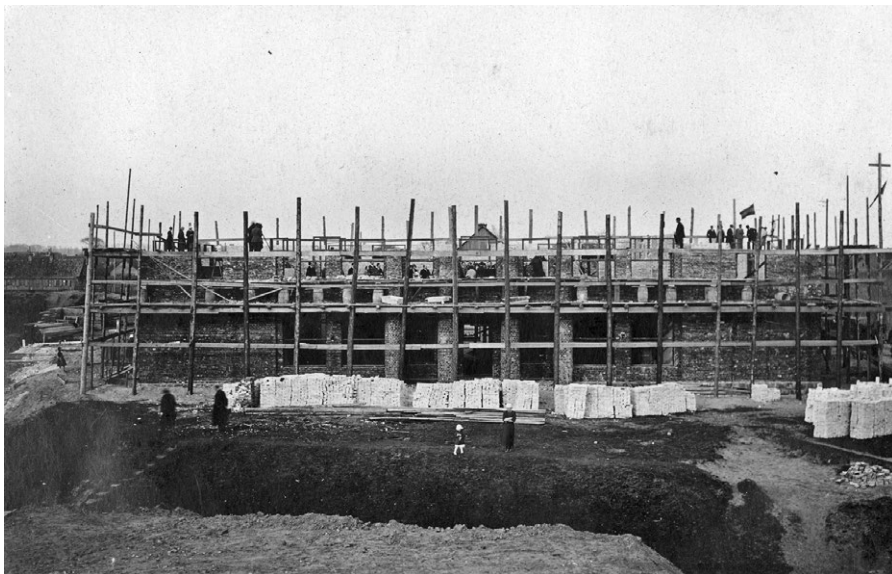
6. Česlovas Janušas (kairėje) ir Vladas Didžiokas Kauno miesto sode, nežinomo autoriaus nuotrauka, XX a. 3–4 deš., ČDM, Ta 11812

Česlovas Janušas (on the left) and Vladas Didžiokas in the Kaunas City Garden, photographer unknown, 1920s-1930s.

Viktoro Petravičiaus fotografijų albumas iš studijų laikų⁵. Jame fotografijos aprėpia visas straipsnio pradžioje išvardytas temas: Kauno meno mokyklos architektūrą, interjerą, kolegialius studentų ir dėstytojų santykius, studentų darbų peržiūras, mokyklos bendruomenės laisvalaikį (šventės, išvykos, ekskursijos), visuomeninę veiklą (organizacijos, pavyzdžiui, korporacija „Trys tulpės“) ir kitas. Nors pavardžių sąrašas ganėtinai ilgas, tačiau archyvinė medžiaga nevienalytė. Viename fonde galima aptikti vos kelis objektus, kitas fondas pasižymi jų gausa. Išskirtinos kelios ikonografinės medžiagos grupės: fotografijos, dokumentai, brėžiniai, spaudos iškarpos. Papildomai paminėtini žemėlapiai ir miestų planai. Derėtų kiekvieną eksponatų grupę apžvelgti išsamiau, tačiau dėl sklandesnio naratyvo pasirinktas mišrus grupių pristatymo būdas.

Kaip jau minėta, fotografijos sudaro gausiausią ikonografinės medžiagos grupę. Jose išskirtini keleto tipų vaizdai: Kauno meno mokyklos statybos [7 il.], pamatų šventinimas, pastato eksterjeras. Mokyklos vaizdas

⁵ V. Petravičiaus albumo inventorinis numeris ČDM Ta 5462.

7. Kauno meno mokyklos statybos, nežinomo autoriaus nuotrauka, 1922, ČDM, M-1-11-10(5)-1

Construction of the Kaunas School of Art, photographer unknown, 1922

8. Kauno meno mokyklos sklypą juosianti tvora, papuošta Vinco Grybo sukurtais pelėdų skulptūromis, nežinomo autoriaus nuotrauka, XX a. 3 deš., ČDM, M-1-13-5(1)

Fence around the land plot of the Kaunas School of Art, decorated with Vincas Grybas's owl sculptures, photographer unknown, 1920s

9. Mokinių grupelė prie Kauno meno mokyklos tvoros, iš dešinės stovi: 1-a Regina Matuzonytė, 5-as Romanas Krinickas, priklausęs Česlovas Janušas, 6-a Marcė Katiliūtė (?), nežinomo autoriaus nuotrauka, XX a. 3 deš., ČDM, M 1-9-6(84)

Group of students at the fence of the Kaunas School of Art. Standing from the right: first – Regina Matuzonytė, fifth – Romanas Krinickas, kneeling – Česlovas Janušas, sixth – Marcė Katiliūtė (?), photographer unknown, 1920s

10. Vinco Grybo skulptūros *Pegasas* modelis Kauno meno mokyklos dirbtuvėje, nežinomo autoriaus nuotrauka, 1925, ČDM, M-1-11-10(5/10)

Model of Vincas Grybas's sculpture Pegasus in the studio of the Kaunas School of Art, photographer unknown, 1925

fiksuotas keliais rakursais, dažniausiai iš priekinio fasado pusės. Kauno meno mokyklos pastato interjeras užfiksuotas fragmentiškai ir tik grupinėse fotografijose. Keliose fotografijose matoma mokyklos teritorija ir ją apjuosusi metalinė tvora su mūro stulpeliais, ant kurių po mokyklos atidarymo „sutūpė“ Vinco Grybo nulipdytos pelėdos [8 il.]. Prie tvoros ir vartų mokiniai mėgo įsiamžinti pavieniui, grupelėmis [9 il.] ir kartu su dėstytojais. Pagal architekto V. Dubeneckio projektą įvažiavimo vartų stulpus turėjo papuošti net 1,6 m aukščio *Pegasų* skulptūros [10 il.], kurias taip pat nulipdė V. Grybas. Skulptorius ketino jas iškalti iš akmens arba nuliedinti iš cemento, bet, gavęs stipendiją, išvyko studijuoti į Paryžių ir sumanymo įgyvendinti nespėjo. Tragiškai susiklostė *Pegasų* likimas. 1928 m. lapkričio mėnesį Kauno meno mokyklos direktoriaus K. Sklėriaus paliepimu sargai *Pegasų* skulptūras, vazų ir pelėdų liejinių formas išgabeno iš mokyklos sandėlio į kiemą ir suskaldė⁶.

Glaustai apžvelgus Kauno meno mokyklos pastato ir aplinkos fotografijas, norisi atkreipti dėmesį į žemėlapių ir planų grupės eksponatą – Kauno miesto planą [11 il.], kuris svarbus tuo, kad jame 35 ir 36 numeriais pažymėti aptariaimi pastatai ir bendras sklypas, besiribojantis su Ažuolų (dab. Juozo Zikaro g.), Italijos (dab. Antano Mackevičiaus), Pelėdų, K. Šklėriaus (1933 m. Pelėdų gatvę Žaliakalnyje nutarta pavadinti K. Sklėriaus (Šklėrio) vardu), Kriaušių, Žaliaja gatvėmis. Išorinė dviejų institucijų jungtis stebima ne tik jų lokacijos plane, bet ir panoraminėje bei platesnio rakurso fotografijose, kuriose užfiksuotas Kauno meno mokyklos ir M. K. Čiurlionio galerijos pastatų kompleksas bendrame sklype [12 il.].

Dar viena fotografijų grupė įvaizdina Kauno meno mokyklos kaimynystėje iškilusią M. K. Čiurlionio galeriją. Būtina paminėti, kad 1924 m. pastatytos galerijos projektas buvo itin supaprastintas ir gerokai skyrėsi nuo pirminės architekto idėjos. Fototekos, dokumentacijos ir leidinių skyriuje saugomi keturi 1924 m. atlikti neįgyvendinto Čiurlionio galerijos projekto brėžiniai byloja apie daug ambicingesnius architekto V. Dubeneckio užmojus. Galerija vaizduojama kaip didingi karalių rūmai, vainikuoti karūna [13 il.]. Priešais juos ant aukšto postamento iškilusi skulptoriaus Petro Rimšos skulptūra *Skausmas* [14 il.]. Pagal situacijos planą [15 il.] Čiurlionio

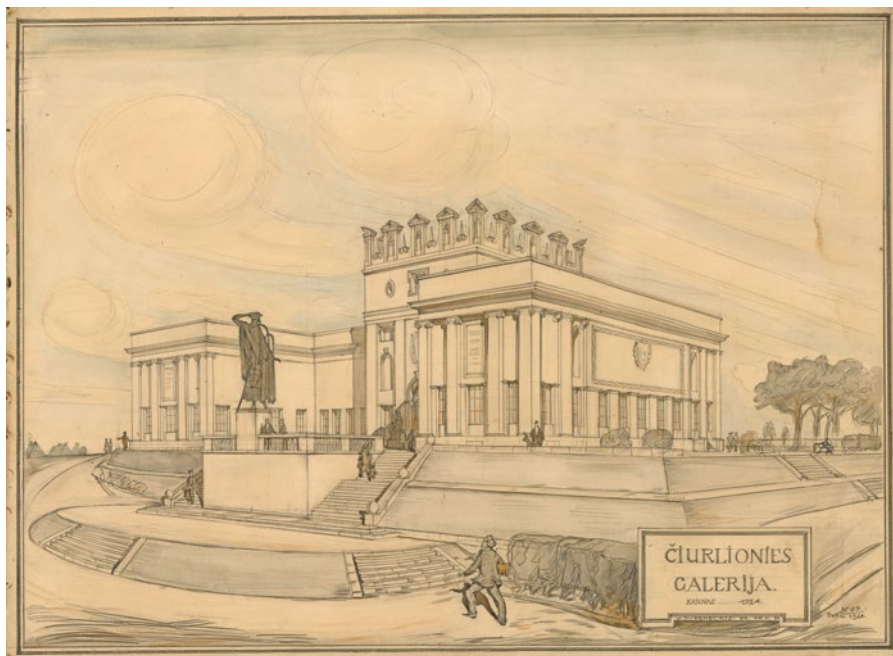
11. Fragmentas iš Kauno miesto plano (Mastelis 1:15000), A. Ptašeko knygyno leidinys, 1935, ČDM, Ka 218

Detail from: *Kaunas City Plan* (scale 1:15 000), published by A. Ptašekas's bookshop, 1935

12. Kauno meno mokyklos ir Čiurlionio galerijos pastatų kompleksas bendrame sklype, nežinomo autoriaus nuotrauka, XX a. 3–4 deš., ČDM, Ta 5462(352)

Kaunas School of Art and the Čiurlionis Gallery building complex on a common land plot, photographer unknown, 1920s–1930s

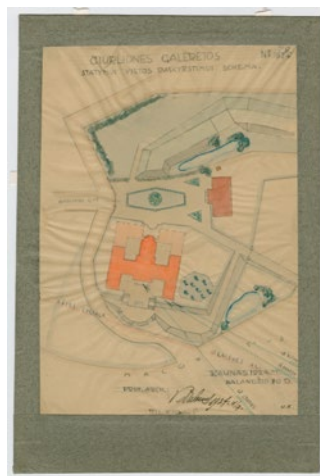
13. Neįgyvendinto M. K. Čiurlionio galerijos projekto brėžinys, arch. V. Dubeneckis, Kaunas, 1924, ČDM, M-5-1-4(4)

Drawing of the unrealized project of the Čiurlionis Gallery, architect V. Dubeneckis, Kaunas, 1924

14. Atvirukas P. Rimša. *Skausmas*, išleido J. A. Kunkio knygynas, Klaipėda, XX a. 3 deš., ČDM, MR-2155

Postcard P. Rimša. *Sorrow*, published by J. A. Kunkis's bookshop, Klaipėda, 1920s

15. Neįgyvendinto M. K. Čiurlionio galerijos projekto situacijos planas, arch. V. Dubeneckis, Kaunas, 1924, ČDM, M-5-1-4(1)

Situation plan of the unrealized project of the Čiurlionis Gallery, architect V. Dubeneckis, Kaunas, 1924

16. Vytauto Didžiojo kultūros muziejus, fasadas iš Kalnų (dab. V. Putvinskio) gatvės, arch. V. Dubeneckis, K. Reisonas, K. Kriščiukaitis, Kaunas, apie 1936, ČDM, Ta 13998

Vytautas the Great Culture Museum. Facade from Kalnų (today, V. Putvinskio) Street, architects V. Dubeneckis, K. Reisonas, K. Kriščiukaitis, Kaunas, ca. 1936

17. Kauno meno mokyklos mokiniai prie Čiurlionio galerijos šiaurinio fasado, XX a. 4 deš., ČDM, Ta-9431/176

Students of the Kaunas School of Art at the northern facade of the Čiurlionis Gallery, 1930s

galerijos rūmai turėjo iškilti pylimo vietoje, t. y. priešingoje pusėje nei toje, kur pastatyta laikinoji galerija. Kurdamas Vytauto Didžiojo muziejaus projektą, architektas modifikuotas, apibendrintas neįgyvendintos galerijos formas perkėlė į jį. Stebimas pastatų plano, karūnos motyvo pasikartojimas. 1936 m. į naujus Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus rūmus [16 il.] buvo pervežtas M. K. Čiurlionio kūrybinis palikimas, senosios dailės kūriniai ir liaudies meno rinkiniai, o laikinosios galerijos pastatas atiteko Kauno meno mokyklai.

Stebint fotografijose kintančius vaizdus, galima nuosekliai apžiūrėti laikinosios Čiurlionio galerijos išorę ir vidų. Galerijos eksterjeras fotografuotas panašiu rakursu – dažniausiai priekinis ir šoninis (vakarinis) pastato fasadai kartu ir būtinai apimant apskritimo formos klombą bei jos centre stovinčią dekoratyvinę vazą. Tyrimo metu rasta tik viena fotografija, kurioje užfiksuotas šiaurinio fasado su arkine niša, dekoruota vainiko ir fakelų lipdiniais, fragmentas [17 il.].

Gausiausia ikonografinė medžiaga, pristatanti Čiurlionio galerijos interjerą, ekspozicijų sales, išlikusi buvusio laikinosios Čiurlionio galerijos vedėjo (1924–1936), vėliau Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus (1936–1944) ir Valstybinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus (1944–1949) direktoriaus Pauliaus Galaunės archyve A. ir P. Galaunių namuose-muziejuje. Fotografijos padeda retrospektyviai apžiūrėti pirmame ir antrame galerijos aukštuose išdėstytas patalpas ir ekspozicijas.

Pirmame galerijos aukšte užfiksuota: vestibulius [18 il.], senosios dailės ekspozicijos salė, liaudies meno salė, kurioje 1926 m. liepos 26 d. atidaryta Adomo Varno kryžių fotografijų paroda [19 il.], liaudies meno salė, kuriose eksponuoti medžio raižiniai ir skulptūros [20 il.].

Antrame galerijos aukšte užfiksuota: vestibulius, M. K. Čiurlionio kūrinių ekspozicijos salės, Lietuvos profesionaliosios dailės salė [21 il.], galerijos vedėjo kabinetas ir vaizdas pro langą į Kauno meno mokyklą.

Vėlesniu laiku darytos liaudies meno salių fotografijos atskleidžia problemine situaciją, apie kurią ne kartą kalbėjo ir rašė tiek P. Galaunė, tiek liaudies meną vertinantys išprusę lankytojai. Praėjus vos keleriems metams nuo galerijos atidarymo liaudies meno ekspozicijos vaizdas kardinaliai pasikeitė – salės virto eksponatų sandėliu [22 il.], stiklinės vitrinos su liaudies meno

18. Vestibiulis pirmame M. K. Čiurlionio galerijos aukšte, apie 1927, ČDM, Gnf 1465

Lobby on the ground floor of the Čiurlionis Gallery, ca. 1927

19. Adomo Varno kryžių fotografijų paroda M. K. Čiurlionio galerijoje, nežinomo autoriaus nuotrauka, 1926, ČDM, Gnf 918

Adomas Varnas photo exhibition of crosses at the Čiurlionis Gallery, 1926

20. Liaudies meno salė, kurioje eksponuojami medžio ražiniai ir skulptūros, Antano Ingelevičiaus nuotrauka, XX a. 3 deš., ČDM, Ng 15601

Room of folk art with a display of wood carvings and sculptures, 1920s

21. Lietuvos profesionaliosios dailės salė, nežinomo autoriaus nuotrauka, XX a. 3 deš., ČDM, Gnf 1459

Room of Lithuanian professional art, 1920s

22. Liaudies meno ekspozicijos salė, virtusi eksponatų sandėliu, Antano Ingelevičiaus nuotrauka, Kaunas, apie 1927, ČDM, Gnf 921

Room of folk art turned into an exhibit storage, Kaunas, ca. 1927

ekspوناتais buvo sausakimšai užpildytos. P. Galaunės novelėje „Lietuvių liaudies meno rinkėjai ir rinkimas“ pasakojama:

Isikūrus Kaune Čiurlionio galerijai, įstatymu jai buvo pavesta rūpintis lietuvių liaudies menu. Kai šiam darbui susidarė tinkamos sąlygos bei atsirado pakankama patalpa medžiagai laikyti, galerija pradėjo liaudies meno rinkimo darbą. Organizuotai liaudies meno eksponatus galerija ėmėsi rinkti 1925 m. vasarą. Buvo išsiųsti į kaimus trys Meno mokyklos mokiniai ir savo noru išvyko dar du. Visiems jiems buvo duotos instrukcijos, kaip ir ką rinkti, kokius duomenis apie eksponatus užrašinėti ir pan. Rinkta apie du mėnesius. Buvo įgyta 441 eksponatas, tarp kurių dominavo liaudies skulptūra. Panašiai eksponatai buvo renkami ir 1926 metais. Toks eksponatų rinkimo būdas vis dėlto galerijos administraciją įtikino, kad jame esama silpnų pusių: kai kurie rinkėjai geresnius eksponatus pasiūlė sau ir vėliau pasiūlė galerijai įsigyti ar pardavė privatiems

asmenims. Be to, liaudies skulptūrą rinkėjai iš koplytstulpių bei koplytelių dažniausiai išvogdavo, retai ją pirkdami ar iš savininkų išprašydami. Dėl to gauta ir nusiskundimų. Norėdama tuos trūkumus pašalinti, galerija nutarė toliau rinkti ekspedicijų būdu, kurios turėtų skirti vadovus, atsakingus už rinkėjų darbą. Pirmoji ekspedicija iš trijų rinkėjų ir vadovo buvo sudaryta 1927 m. Rinkėjais buvo pasiūsti Meno mokyklos mokiniai, o vadovu – dail. Vytautas Bičiūnas. Ši ekspedicija dirbo du mėnesius ir davė gražių vaisių: surinko 414 eksponatų ir padarė 353 fotonuotraukas liaudies architektūros ir kitų būdingų liaudies meno objektų. Dar didesnė ekspedicija surengta 1928 m. Jai vadovavo dail. Antanas Tamošaitis. Ji medžiagą rinko Biržų–Pasvalio aps.⁷

Antanas Tamošaitis liaudies meną pradėjo rinkti dar būdamas Kauno meno mokyklos studentu 1926 metais. Nuo 1928 iki 1939 m. vadovavo ekspedicijoms. Akivaizdu, kad taip gausiai renkant liaudies meno pavyzdžius ir juos saugant Čiurlionio galerijoje, salės virto saugyklomis ir ėmė trūkti patalpų parodoms ir ekspozicijoms.

Pažymėtina fotografijų grupė, kurioje įamžinti Čiurlionio galerijos darbuotojai Antanas Rūkštelė⁸, Viktoras Kuprevičius, Antanas Tamošaitis⁹, Adolfas Valeška¹⁰ [23 il.]; Pauliaus Galaunės bendražygiai ir bendraminčiai Kauno meno mokyklos įsteigėjas Justinas Vienožinskis, Šiaulių „Aušros“ muziejaus įsteigėjas Peliksas Bugailiškis, dailininkas Gerardas Bagdonavičius. Apie P. Galaunės vadovavimo Čiurlionio galerijai 10-metį primena ne tik šventinė fotografija, bet ir dailininkų įteiktas sveikinimo raštas.

Kauno meno mokyklos bendruomenę pristato mokytojų [24 il.] ir mokinių išsaugotos portretinės ir grupinės fotografijos, vinjetės. Jau minėta, kad būsimas grafikas V. Petravičius gana detalai dokumentavo priklausymą mokyklos bendruomenei fotografijų albume. Kitas būsimas grafikas A. Vaičaitis taip pat vertino KMM įamžintas akimirkas ir buvo sudaręs studijų laikų albumą¹¹. Iš mokytojų paminėtinas piešimo mokytojas J. Šileika,

7 Galaunė, *Likimo duota*, 154–155.

8 A. Rūkštelė mokėsi KMM 1925–1931 m.; Ramonienė, *Kauno meno mokyklos mokinių sąvadas*, 162.

9 A. Tamošaitis mokėsi KMM 1923–1929 m.; *Ibid.*, 190–191.

10 A. Valeška 1921 m. priimtas į Piešimo kursą laisvuojų klausytoju, KMM mokėsi 1922–1929 m.; *Ibid.*, 204.

11 Ikonografinės medžiagos gausu Adolfo Vaičiūčio albume ČDM Ta 9431, Adelaidos Bronislavos albume ČDM Ta 13967, Jono Šileikos albume ČDM M 1-11-10(5).

23. Prie įėjimo į M. K. Čiurlionio galeriją, iš kairės: Antanas Tamošaitis, Adolfas Valeška, Viktoras Kuprevičius, nežinomo autoriaus nuotrauka, Kaunas, apie 1930, ČDM, Gnf 1890

At the entrance to the Čiurlionis Gallery, from the left: Antanas Tamošaitis, Adolfas Valeška, Viktoras Kuprevičius, Kaunas, ca. 1930

24. Kauno meno mokyklos mokytojai J. Šileika, J. Mackevičius, A. Žmuidzinavičius, direktorius I. Šlapelis, nežinomo autoriaus nuotrauka, 1931, ČDM, ŽFp 1596

Teachers of the Kaunas School of Art J. Šileika, J. Mackevičius, A. Žmuidzinavičius, headmaster I. Šlapelis, 1931

25. Kauno meno mokyklos mokiniai su meno istorijos dėstytoju Vytautu Bičiūnu, nežinomo autoriaus nuotrauka, po 1933, ČDM, Ta 7253

Students of the Kaunas School of Art with the teacher of art history Vytautas Bičiūnas, after 1933

26. Mokiniai su keramikos technologu Pranu Brazdžiumi, nežinomo autoriaus nuotrauka, Kaunas, 1934, ČDM, Ta 13945

Students with the ceramic technologist Pranas Brazdžius, Kaunas, 1934

27. Piešimo pamoka Kauno meno mokykloje, centre – mokytojas Jonas Mackevičius, nežinomo autoriaus nuotrauka, XX a. 3 deš., ČDM, Ta 13932

Drawing class at the Kaunas School of Art, in the centre – teacher Jonas Mackevičius, 1920s

28. Metodikos pamokoje, nežinomo autoriaus nuotrauka, Kaunas, 1930, ČDM, M-1-9-6(18)

At a methodology class, Kaunas, 1930

preciziškai suklijavęs albume nuotraukas iš mokyklos gyvenimo ir trumpai jas apibūdinęs.

Didžiausia fotografijų grupė pristato gyvenimą mokyklos viduje. Tokias pačias fotografijas savo archyvuose išsaugojo net keletas menininkų, kurie mokėsi meno mokykloje tuo pačiu metu. Jos atskleidžia kolegialius studentų ir dėstytojų santykius [25, 26 il.], mokymosi procesą [27, 28 il.], studentų darbo rezultatus peržiūrose [29 il.], parodose [30 il.] (ČDM Vaizduojamosios dailės skyriaus Grafikos sektoriuje saugomi keli mokyklos mokinių parodų plakatai), mokyklos bendruomenės laisvalaikį (šventės, išvykas, ekskursijas), visuomeninę veiklą (priklausymą įvairioms organizacijos, pavyzdžiui, korporacijai „Trys tulpės“) [31 il.] ir kita.

Fotografiniuose atvaizduose išryškėja mokinių grupės psichologinis portretas: šmaikštumas, žaismingumas, teatrališkumas, pakili nuotaika, išradingumas, bendruomeniškumas, draugiškumas. Atsiskleidžia mokinių pomėgis įsiamžinti ir fotografuoti, dokumentuoti, portretuoti, eksperimentuoti – tarsi pildomas vaizdinis mokyklos metraštis. Pastebimos populiariausios mokinių ir dėstytojų fotografavimosi vietos: šalia Čiurlionio galerijos portalo, dekoruoto jonėninėmis kolonomis ir vertikaliomis girliandomis, ant Kauno meno mokyklos laiptų priešais įėjimą, ant pylimo, nuo kurio atsiveria vaizdai į abi institucijas ir į miestą. Buvo įprasta įsiamžinti pavieniui arba kartu su grupe. Pasitaiko fotografijų su transporto priemonėmis: tiek su arkline, tiek su automobiliu. Didelį pasisekimą turėjo naujasis dėstytojo Adomo Galdiko „Fordas“. Mokinė Domicelė Tarabildaitė-Tarabildienė, dar studijų laikais pamėgusi eksperimentinę fotografiją, nepraleido progos įsiamžinti dėstytojo automobilyje. Mokytojas V. Didžiokas nepasididžiavo atvykti į mokyklos kiemą arkliu kinkytu dviračiu vežimu, kuriuo kartu su Š. Zelmanavičiumi planavo keliauti į Vakarų Europą.

Fotografijose tarp Kauno meno mokyklos mokinių išsiskiria dėvintieji beretes ir ryšintieji perpetines juostas. Stambesnio plano fotografijose galima pastebėti vaikinių švarkų atlapuose įsegtus ženklelius. Šie akcentai nurodo, kad mokiniai yra vienos iš mokykloje veikusių „Trijų skydų“, „Tulpės“ arba „Trijų tulpių“ korporacijos nariai. Korporantiška tradicija į mokyklą, nuolat siekusi aukštosios mokyklos statuso, atkeliavo iš Lietuvos

29. Adolfina Navickaitė prie savo diplominio darbo, nežinomo autoriaus nuotrauka, Kaunas, apie 1929, ČDM, M-1-9-6(48)

Adolfina Navickaitė at her graduation work, Kaunas, ca. 1929

30. Kauno meno mokyklos mokinių paroda, nežinomo autoriaus nuotrauka, XX a. 3 deš., ČDM, Ta 7250

Exhibition of students' works of the Kaunas School of Art, 1920s

31. Kauno meno mokyklos korporantai, nežinomo autoriaus nuotrauka, XX a. 3 deš., ČDM, M-1-9-6(87)

Members of the students' corporation of the Kaunas School of Art, 1920s

universiteto. Studentiškų korporacijų ištakos siekia XIII amžių. Italijoje, kuriantis universitetams, studentai pradėjo burtis į akademines bendruomenes, iš kurių ilgainiui buvo įsteigtos įvairios korporacijos. Menotyrininkė A. Valiuškevičiūtė knygoje *Kauno meno mokykla (1922–1940)* atskirame skyriuje aptarė šios mokyklos mokinių organizacijas, korporacijas ir kuopeles. Remdamasi Lietuvos literatūros ir meno archyve saugoma išsamia medžiaga, ji apibūdino organizacijas, nurodė jų įsteigimo datas, tikslus, dalyvavimo mokyklos gyvenime svarbą.

Bene pirmoji mokinių draugija buvo „Trijų skydų“ korporacija. Mintis ją įkurti kilo 1925 m. 1925 11 20 mokyklos vadovybei buvo įteikti įstatai, kuriuos mokytojų taryba patvirtino 1926 03 25, išrinkusi korporacijos globėju P. Čiurlionį. Pagrindiniu savo tikslu „Trijų skydų“ korporacija laikė – vienyti studijuojančius daile, gilintis į kūrybines meno problemas, ugdyti nacionalinę kultūrą, auklėti kiekvieną korporacijos nario asmenybę, plėtoti dvasinį jo pasaulį ir

padėti vienas kitam formuoti savo individualybę. Kaip solidarumo ženklą, korporacijos sinjorai nešiojo juodą beretę su auksine skydo emblema. Korporacija nesiribojo su mokyklos sienomis: jos nariai rengdavo paskaitas vaikams, paskaitas-koncertus visuomenei. 1926 m. pasirodė korporacijos žurnalas „Banga“, kurio išėjo keli numeriai. Šiame žurnale buvo nagrinėjamos įvairios dailės problemos, spausdinami Meno mokyklos mokinių darbai, reprodukuojami žymūs pasaulinio meno kūriniai.

[...]

1925 10 05 įsteigta „Tulpės“ korporacija. Suformulavusi savo įstatus, 1926 05 17 įteikė juos tvirtinti mokytojų tarybai. Tą pačią dieną įstatai buvo patvirtinti ir korporacija oficialiai pripažinta. „Tulpės“ korporacijos tikslas buvo dvasinė ir materialinė parama meno mokyklos klausytojams, o šio tikslo ji siekė dvejopai: ugdydama nacionalinį plastinį meną ir padėdama korporacijos nariams baigti pasirinktas specialybes. „Tulpės“ sinjorai, kaip ir „Trijų skydų“ korporacijos nariai, skaitė paskaitas dailės klausimais visuomenei, rengė vakarus. Šios korporacijos nariai nešiojo juodo aksomo kepurę su auksiniu tulpės ženklu. Kepurę juosė žalia juostelė, vidury atausta auksu.

1926 11 26 šios abi korporacijos susivienija ir pasivadina „Trijų tulpių“ korporacija. Savo įstatus paruošė iš abiejų korporacijų įstatų, nekeisdamos veiklos pobūdžio. „Trijų tulpių“ korporacija, jungusi beveik visus Meno mokyklos mokinius, ėmė rimtai rūpintis savo narių kūrybiniais, o ypač materialiniais reikalais. K. Sklėriui direktoriaujant, sumažėjo studentams skiriamų stipendijų skaičius, mažiau mokinių buvo atleidžiama nuo mokesčių už mokslą. „Trijų tulpių“ korporacijos sinjorų taryba nusprendė prašyti direktorių, kad leistų korporacijai atstovauti studentų reikalams mokytojų taryboje, ypač svarstant stipendijų ir mokesčių už mokslus klausimus. Mokytojų taryba pritarė korporacijos pageidavimams.

Po Meno mokyklos streiko anuliavus autonomines mokyklos teises, „Trijų tulpių“ korporacijos veikla daugiausia ribojosi materialine savitarpio parama ir reikėsi per jos įsteigtą kooperatyvą.

[...]

Po streiko studentams kilo mintis įsteigti Čiurlionio broliją. Buvo paruošti „M. K. Čiurlionies brolijos įstatai“, nurodant, kad ją sudaro Meno mokyklos

32. M. K. Čiurlionio brolijos balius-karnavalas Ateitininkų salėje, nežinomo autoriaus nuotrauka, Kaunas, 1931, ČDM, Ta 5462/241

Carnival party of the Čiurlionis Fraternity in the Ateitininkai Hall, Kaunas, 1931

klausytojai, lietuviai, vyrai. Jos tikslas būsiąs „savo asmens ir menininko saviaukla. Ruoštis teoretiškai ir praktiškai dirbti Lietuvos meno dirvoje. Auklėti tvirtą lietuvių asmenybę ir sąžiningą meistrą savo profesijoj.“ 1930 m. lapkričio 13 d. Švietimo ministerija raštu pranešė per mokyklos direktorių, kad „Čiurlionies draugija nepatvirtinta ir šiai organizacijai draudžiama veikti mokykloje“.¹²

V. Petravičiaus albume esanti fotografija su detaliu aprašu „M. K. Čiurlionio brolijos balius-karnavalas 1931 m. Ateitininkų salėje“ [32 il.] liudija, kad, nepaisant ministerijos draudimų, Čiurlionio brolija kurį laiką greičiausiai slapta veikė mokykloje. Jo archyve išlikusi menininkų grupelės „Forma“ vinjetė. A. Valiuškevičiūtė vaizdingai aprašė grupelę anksčiau minėtame leidinyje:

¹² Valiuškevičiūtė, *Kauno meno mokykla (1922–1940)*, 192–193.

Kalbant apie Meno mokyklos organizacijas, negalima nutylėti „Formos“ grupelės, kurią iš pradžių sudarė septyni vyresnio kurso grafikos studijos mokiniai – V. Rataiskis, H. Rudzinskas, L. Vilimas, V. Petravičius, P. Augustinavičius, K. Šaulys, A. Kučas – ir du žemesnio kurso studentai A. Dargis ir J. Jankus. Tai buvo greičiau ne organizacija, o bohemiškas vienos dailės specialybės studentų ratelis, kuris rėmėsi jaunuolišku savitarpio prierašumu, susigyvenimu, tvirta draugyste, bendru darbu. „Formos“ tikslas buvo kelti meninę kultūrą, visokeriopai remti vienas kitą.¹³

Dokumentų grupę sudaro oficialūs raštai, pažymėjimai, liudijimai, pranešimai, pareiškimai, prašymai, asmeniniai dokumentai. Atskirą archyvinės medžiagos grupę sudaro spaudiniai – spaudos iškarpos.

Rengiant straipsnį, neišvengta problemų, kurios yra nuolatinės pažinovės muziejininko darbe. Pažymėtini keli jų tipai:

*Fotografijų autorių nustatymo problema. Nors eksponatų dokumentuose daugumos nuotraukų fotografai nenurodyti, džiugina faktas, kad, paraleliai vykdant kitą tyrimą, nustatytas keletas fotografijų autorius [5, 20, 22 il.] – tai Antanas Ingelevičius. Jo asmenybė 2022 m. sulaukė ypatingo dėmesio. Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinyje Istorijų namuose buvo surengta A. Ingelevičiaus fotografijų, užfiksuotų stiklo negatyvuose, paroda, paskatinusi suklusti ne vieną menotyrininką, fotografijos tyrėją ir naujai peržiūrėti fotografijos istoriją. Iki šiol iliustracijose regimi vaizdai buvo publikuojami be autoriaus pavardės, nes trūko tai patvirtinančių duomenų.

*Asmenų identifikavimo (ypač grupinėse fotografijose) problema. Nors studijos Kauno meno mokyklos bendrajame skyriuje trukdavo ketverių metų, mokiniai baigdavo mokyklą po šešerių ir daugiau metų. Vienu atveju jie, sėkmingai baigę Bendrąjį skyrių, studijas tęsdavo aukštajame arba specialiajame skyriuje, kur pasirinkdavo dailės specialybę, kitu atveju negalėdavo tęsti studijų dėl nesumokėto mokesčio už mokslą arba neišlaikytų egzaminų, dėl ko buvo išbraukiami iš mokinių sąrašų, bet po semestro ar dviejų vėl grįždavo į mokslus. Vyko didelė kursiojų kaita – pradėję mokytis su viena, studijas baigdavo su kita.

*Vietovių ir pastatų identifikavimo problema.

*Datavimo problema.

Šių problemų kilmė dažniausiai išlieka ta pati. Tiesioginis fotografijos savininkas, kuris ir pats buvo įamžintas fotografijoje, neužrašė duomenų apie užfiksuotą vaizdą, t. y. kas, kada ir kur pavaizduota, kas fotografavo. Kol atmintis gyva, atrodo, kad pavyks prisiminti kartu buvusių žmonių veidus, vardus, pavardes, lankytas vietas ir laiką. Deja, atmintis pasižymi trumpalaikiškumu, ir mus iš praeities pasiekę vaizdai užduoda daugiau klausimų, nei pateikia atsakymų. Galbūt šias problemas padėtų išspręsti parengta Kauno meno mokyklos duomenų bazė, kurioje būtų patalpinti tematiškai ir pagal kitokias kategorijas suklasifikuoti įvairiose atminties institucijose saugomi vaizdai.

ČDM saugomos Kauno meno mokyklos ir M. K. Čiurlionio galerijos ikonografinės medžiagos tyrimas nėra baigtinis, tačiau juo remiantis darytinos kelios išvados. Nors dviejų meno institucijų sąveika straipsnyje apžvelgta bendrais bruožais, tarp jų pastebima daug sąlyčio taškų.

Abi institucijos įsteigtos beveik tuo pačiu metu – 1921 ir 1922 metais. Pastatus jų veiklai suprojektavo tas pats architektas – V. Dubeneckis.

Kauno meno mokykla – vienintelė valstybinė tokio profilio mokykla Lietuvoje tarpukariu, M. K. Čiurlionio galerija – vienintelė valstybinė meno galerija.

Būtų galima teigti, kad abiejose institucijose kai kurie vadovai keitėsi žiediniu principu, kiti dalyvavo giminingoje institucijoje sprendžiant strateginius klausimus. 1922 m. pirmuoju M. K. Čiurlionio galerijos direktoriumi paskirtas Ignas Šlapelis, jam atsisakius šių pareigų, 1923 m. antruoju direktoriumi paskirtas Kajetonas Sklėrius (1922–1923), 1924 m. direktoriaus pareigas iš jo perėmė Paulius Galaunė¹⁴. Kauno meno mokyklai K. Sklėrius vadovavo 1925–1929 m., I. Šlapelis – 1929–1940 metais. Kauno meno mokyklos įsteigėjas ir pirmasis direktorius (1922–1924) J. Vienožinskis buvo Čiurlionio galerijos komisijos pirmininkas, o P. Galaunė, kaip Švietimo ministerijos atstovas, buvo vienas iš šešių Kauno meno mokyklos rūmams statyti komiteto narių.

Abi institucijas siejo ilgametė partnerystė, vyko glaudus bendradarbiavimas dalyvaujant kūrinį atrankos komisijose, įgyjant kūrinius, rengiant

parodas, publikuojant apžvalginius, menotyrinius, kritinius straipsnius spaudoje.

Meno mokyklos ugdytiniai ne tik plėtė akiratį Čiurlionio galerijos parodose, sėmėsi žinių iš kaupiamos bibliotekos knygų, bet tuo pačiu gabesnieji gaudavo užsakymų apipavidalinti galerijos leidinius, praktikuodavosi ir bendradarbiaudavo renkant liaudies meno pavyzdžius, laikinai eidavo eksponatų konservatoriaus pareigas. Galerijos vedėjas P. Galaunė jaunuomenėje įžvelgė didžiulį kūrybinį potencialą, meno mokyklos mokinius ir absolventus visapusiškai palaikė.

Nors abi institucijos pirmaisiais gyvavimo metais patyrė daugybę išbandymų, pokyčių, pertvarų, šiandien du kartus po 100 metų galime gyvai paliudyti ne tik apie vykusiai iškeltus ir įgyvendintus tikslus, bet ir apie istorijos tęstinumą. Institucijų pavadinimai istorinio laiko perspektyvoje ne kartą keitėsi [Pavadinimų kaitos lentelė]. Legendinė Kauno meno mokykla šiandien veikia Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto vardu. Aukštosios meno mokyklos – Vilniaus dailės akademijos – Kauno fakultetas savo kilmę tiesiogiai sieja su Kauno meno mokykla. Laikinoji M. K. Čiurlionio galerija išaugo į Nacionalinę M. K. Čiurlionio dailės muziejų, kuris kruopščiai ir atsakingai saugo istorinę Kauno meno mokyklos atmintį.

Gauta — 2023 03 07

Kauno meno mokyklos ir M. K. Čiurlionio galerijos pavadinimų kaitos lentelė

MENO MOKYKLA	M. K. ČIURLIONIO GALERIJA
1920 m. Aukštieji piešimo kursai	1921 m. gruodžio 14 d. įkurta
1922 m. Kauno meno mokykla	1925 m. atidaryta laikinoji M. K. Čiurlionio galerija
1940 m. Kauno taikomosios dailės mokykla	1936 m. galerija pertvarkyta į Vytauto Didžiojo kultūros muziejų
1941 m. Kauno taikomosios ir dekoratyvinės dailės institutas	1944 m. muziejus pavadintas Valstybiniu M. K. Čiurlionio dailės muziejumi
1951 m. Kauno taikomosios dailės vidurinė mokykla*	1969 m. naujame muziejaus priestate (arch. Feliksas Vitas) atidaryta M. K. Čiurlionio kūrinių galerija
1954 m. Kauno Stepo Žuko taikomosios dailės vidurinė mokykla	1997 m. sausio 1 d. muziejui suteiktas nacionalinio muziejaus statusas. Pavadinimas – Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus (ČDM)
1959 m. Kauno Stepo Žuko taikomosios dailės technikumai	
1989 m. Kauno aukštesnioji meno mokykla	
2001 m. Kauno kolegijos Justino Vienožinskio menų studijų centras	
2005 m. Kauno kolegijos Justino Vienožinskio menų fakultetas	
nuo 2018 m. Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakultetas	

* 1951 m. SSRS aukštojo mokslo ministerijos potvarkiu Kauno ir Vilniaus dailės institutai sujungti į vieną LSSR valstybinį dailės institutą Vilniuje.
https://lt.wikipedia.org/wiki/Kauno_meno_mokykla
<https://www.vle.lt/straipsnis/ciurlionio-galerija/>
<https://ciurlionis.lt/istorija/>

Literatūra

- Galaunė, Paulius. *Likimo duota. Muziejininko novelės*. Kaunas: Varpas, 1998.
- Jankevičienė, Algė, sud., red. *Kauno architektūra*. Vilnius: Mokslas, 1991.
- Kamarauskienė, Daina, sud. *Istorijos štrichai. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus 2021–2011*. Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 2011.
- Kogelytė-Simanaitienė, Raimonda, sud. *Modernios Lietuvos dailės ištakos: Kauno meno mokykla*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2008.
- Lietuvių studentų korporacijos tarpukariu*. Paren-
gė Laura Noreikaitė ir Žilvinas Švedkauskas.
Vilnius: Diemedžio leidykla, 2013.
- Preišgalavičienė, Lina. *Tautinės modernybės architektas: Vladimiro Dubeneckio gyvenimas ir kūryba. 1888–1932*. Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 2018.
- Ramonienė, Dalia. *Kauno meno mokyklos mokinių sąvadas*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2006.
- Valiuskevičiūtė, Apolonija. *Kauno meno mokykla (1922–1940)*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997.
- Žemaitytė, Zita. *Paulius Galaunė*. Vilnius: Vaga, 1988.

Summary

The Meeting of Centenarians in the Perspective of Historical Time: The Kaunas School of Art and the M. K. Čiurlionis Gallery

Vaida Sirvydaitė

Keywords: Kaunas School of Art, M. K. Čiurlionis Gallery, M. K. Čiurlionis National Museum of Art, archive, iconographic material, photographs.

The article presents a concise overview of the interaction between two art institutions during the interwar period – the Kaunas School of Art and the M. K. Čiurlionis Gallery. In 2022, the Kaunas School of Art celebrated its 100th anniversary. Founded in 1920 by the artist Justinas Vienožinskis as the Higher Drawing Courses, on his initiative, the institution underwent reorganisation into the Kaunas School of Art in 1922. The roots of the M. K. Čiurlionis Gallery can be traced back to December 14, 1921, when the President of the Lithuanian Constituent Assembly and the Republic, Aleksandras Stulginskis, promulgated the “Law on the M.K. Čiurlionis Gallery.” Initially conceived as a temporary gallery, it opened its doors in 1924, situated in proximity to the Art School. Although both institutions operated in different capacities during the periods of German occupation and Soviet rule, and continue their original activities into the present day, the scope of this study focuses primarily on the interwar period due to the abundance of iconographic material available from that era.

The buildings of the Kaunas School of Art and the M. K. Čiurlionis Gallery were designed by architect Vladimiras Dubeneckis. He was also the author of the new Vytautas the Great Museum building, where M. K. Čiurlionis’ artistic legacy, the collections of ancient artworks and folk-art treasures were transferred in 1936. In the ensuing century, the Museum has undergone significant growth, now encompassing five branches and thirteen departments. Among these, the Photography, Documentation, and Publications Department stands out, housing a vast array of documentary and iconographic materials (photographs, prints, manuscripts, maps and land plans, drawings, archives of artists and organisations, publications), which illustrate the relationship

between the Kaunas School of Art and the Čiurlionis Gallery, the history of the two institutions, and the connections with various personalities who contributed to the work of both establishments.

The photographs cover a wide range of subjects: the architecture of the School of Art and the Gallery, their interiors, the collaborative spirit among students and teachers, the cooperation with the Gallery's staff, and the school's everyday life – the learning process, the reviews of students' work, and the leisure time and social activities of the school's community. Complementing the article are valuable exhibits from other departments of the Museum: The Adelė and Paulius Galaunė House-Museum, the Juozas Zikaras House-Museum, and the Antanas Žmuidzinavičius Museum of Works and Collections. Iconographic material on the presented theme can also be encountered at the Liudas Truikys and Marijona Rakauskaitė House-Museum, as well as the Folk Art Department.